

HET/////////
UTRECHTS
ARCHIEF//
/////////
/////////

Jaarbericht & bezoekerijfers

—
Het Utrechts Archief 2023

Jaarbericht & bezoekcijfers Het Utrechts Archief 2023

Het jaar 2023 was een sleuteljaar in de digitale transformatie van Het Utrechts Archief. Door de lancering van ons eigen e-depot zijn we nu in staat de burger te bedienen met fysieke, gedigitaliseerde én digitaal gevormde informatie. Hiermee beschikken we over een volledige basisinfrastructuur waarmee we oude en nieuwe collecties kunnen verbinden en toegankelijk maken. We verruimden in 2023 onze online dienstverlening en wisten een deel van de collectie om te zetten in Linked Open Data. De stijgende trend van het scholenbezoek zette zich voort en in november openden we de grote publiekstrekker expo 'De getekende stad', ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van Het Utrechts Archief.

Een eigen e-depot

In de week van Sint Maarten, precies één jaar na de afronding van de viering van Utrecht 900, lanceerden we ons eigen e-depot. Hierin werd als eerste *digital born* archief het project *Gekomen om te blijven* opgenomen. Met het nieuwe team Digitale Archiefdiensten werkten we aan de inrichting van het e-depot, waarvoor we ook een eerste opdracht kregen: een verkenning naar de aansluiting van de gemeente Nieuwegein.

Lees verder:

- [Eerste stukken gepubliceerd in het e-depot van Het Utrechts Archief](#) - [Het Utrechts Archief](#).

Nieuwe archieven en aanwinsten

In 2023 groeide de archieven en collecties met 600 meter tot meer dan 35 kilometer in totaal. Dit betrof onder andere archieven van verschillende faculteiten (Rijk), de archieven van Recreatieschappen Midden-Nederland (Provincie Utrecht), de Dienst Stadsontwikkeling en de projectbureaus voor de ontwikkeling van Leidsche Rijn en het Stationsgebied (Gemeente Utrecht). Belangrijke particuliere archieven die in 2023 werden verworven: de rechtsvoorgangers van waterleidingbedrijf Vitens (provincie) en het bedrijfsarchief van de voormalige Persil-fabriek (Nieuwegein). De overdracht van het archief van Tivoli Oudegracht werd voorbereid en materiaal werd opgenomen van de Utrechtse studentenfaculteit en van paragnost Gerard Croiset. Unieke aanwinsten waren twee tekeningen van de broers Saftleven uit de 17e eeuw. Deze bevonden zich in privécollecties in Parijs en Berlijn en werden aangekocht met steun van de Vrienden. Ook werd een grote verzameling foto's van De Utrechtse Internet Courant (DUIC) opgenomen in de collectie. We maakten 80 nieuwe inventarissen, met meer dan 30.000 beschrijvingen en 19.000 nieuwe beeldbeschrijvingen.

Lees verder:

- [Aanwinsten: werken van Herman en Cornelis Saftleven uit de 17e eeuw - Het Utrechts Archief](#)

Meer diversiteit in de opbouw van onze collectie

In 2023 is veel aandacht besteed aan de opbouw van een collectie over de coronapandemie, die door verschillende overheden is aangewezen als *hotspot*. Daarbij zijn ook websites en persoonlijke berichten op social media verworven. Dit gebeurde onder meer via de expositie Utrechts Nieuwste, die een beeld gaf van de grote variatie aan aanwinsten in de voorbije jaren. Daarnaast ging HUA aan de slag met het thema Koloniaal verleden en slavernij. In dat verband werd gewerkt aan de bewerking en digitalisering van het archief van het Koninklijk Nederlands Aardrijkskundig Genootschap, van foto's uit missie- en zendingsarchieven over Nederlands-Indië en Nieuw-Guinea. Een andere belangrijke koloniale bron waren de registraties door het Centraal Comité van Kerkelijk en Particulier Initiatief voor de Sociale Zorg ten behoeve van gerepatrieerden van de Nederlandse Hervormde Kerk (Programma Indisch Erfgoed Digitaal). Ook ging een leerlijn rond het Utrechtse slavernijverleden van start, inclusief een bezoek aan het monument in het Griffpark.

De Gemeenschappelijk Regeling (GR)

Het Utrechts Archief is een zelfstandige organisatie met een Gemeenschappelijke Regeling (GR) als organisatievorm. Het bestuur wordt gevormd door wethouders van de Gemeente Utrecht, gedeputeerden van de Provincie Utrecht en bestuurders namens het Rijk. Het bestuur bestaat uit een dagelijks bestuur (DB) en een Algemeen Bestuur (AB). Dit bestuur komt vier keer per jaar samen en stelt de belangrijkste stukken vast zoals de begroting en het meerjarenbeleidsplan. Voor de beleidscyclus volgt Het Utrechts Archief de BBV (Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten). Het Utrechts Archief verzorgt het archiefbeheer voor het Rijk (analoog archief), de provincie en gemeente Utrecht, de gemeente Nieuwegein en een aantal gemeenschappelijke regelingen en organisaties, en is in de rollen van Rijks-, Provincie-, en Gemeentearchivaris verantwoordelijk voor het toezicht op het informatiebeheer. Het Rijk zal uit de gemeenschappelijke regeling treden en via een delegatiebepaling in de nieuwe Archiefwet blijvend samenwerken voor het beheer van de rijksarchieven in de provincie Utrecht.

De digitale studiezaal

Tijdens de Coronaperiode hebben we onze online dienstverlening uitgebreid en brachten we de openingsuren van onze studiezaal terug. De komende jaren blijven we investeren in *digital first*. De telefonische bereikbaarheid en de beschikbaarheid van de chat werden in 2023 verruimd, waardoor we nu alle werkdagen bereikbaar zijn en sneller kunnen reageren op informatieverzoeken.

Digitalisering en conservering

Onze ambitie om jaarlijks 625.000 images van archieven te digitaliseren via *scanning on demand* en grote digitaliseringsprojecten werd met bijna 800.000 images in 2023 opnieuw ruimschoots gehaald. Een deel van deze scans (62.000) is afkomstig uit het archief van het eerder genoemde 150-jarige Koninklijk Aardrijkskundig Genootschap, dat met steun van het Metamorfoze-programma werd gedigitaliseerd. Dit project heeft grote waarde vanwege de rijke documentatie van alle expedities van de KNAG. Twee nieuwe digitaliseringsprojecten werden gestart met financiering van het Programma Indisch Erfgoed Digitaal, bedoeld om belangrijke archieven over de voormalige koloniën in Indonesië en Irian Jaya uit 1930 - 1968 voor een brede doelgroep digitaal te ontsluiten. Ook werden alle tijdschriften en jaarboeken van de vereniging Oud-Utrecht gedigitaliseerd en ge-ocr'd en via een aparte zoekingang digitaal ontsloten via de website, die op feestelijke wijze werd gelanceerd ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan van de vereniging.

Lees verder:

- [Archief Koninklijk Nederlands Aardrijkskundig Genootschap digitaal beschikbaar - Het Utrechts Archief](#)

Digitale toegankelijkheid

Dankzij de investeringen in digitalisering kan steeds meer dienstverlening aan onze gebruikers online plaatsvinden. Daarbij maken we deze digitale bronnen via de programma's en projecten beter doorzoekbaar en beter vindbaar. We zetten hierbij in op de implementatie van Linked Open Data (LOD) en de toepassing van innovatieve technologie, zoals Artificial Intelligence (AI), om onze collecties beter vindbaar te maken en te verbinden met andere erfgoedcollecties.

Succesvolle afsluiting WO II project

In 2020 startte HUA een groot digitaliserings- en ontsluitingsproject van bronnen uit en over de Tweede Wereldoorlog. Dankzij de steun van het Mondriaanfonds werd circa 50 meter aan oorlogsbronnen uit verschillende archieven en collecties gedigitaliseerd en via onze eigen website en de website Netwerk Oorlogsbronnen toegankelijk gemaakt. Daarnaast werd een 7-delige podcast 'Utrecht in oorlogstijd' gepresenteerd, waarin deze periode aan de hand van persoonlijke verhalen en bronnen bij HUA wordt belicht. Deze podcast werd ruim 5.000 keer beluisterd.

Luister:

- [Luister naar de podcast Utrecht in oorlogstijd - Het Utrechts Archief](#)

Het WO2 project werd op 14 maart 2023 afgesloten met een zeer goed bezocht symposium bij Het Utrechts Archief in samenwerking met Netwerk oorlogsbronnen, waarbij het laatste onderdeel van het project werd gelanceerd: Op de kaart.

Lees verder:

- [Doorzoek ruim 20.000 adressen en personen op onze nieuwe WO2 kaart - Het Utrechts Archief](#)

Ontsluiting van Utrechtse Gezinskaarten (1910-1936)

Van het crowdsource invoerproject van de Utrechtse Gezinskaarten (1910-1936) stond de teller eind 2023 op de invoer (en gedeeltelijke controle) van ruim 60.000 kaarten. Er deden bijna 150 deelnemers digitaal mee. Deze data zijn straks na publicatie op onze eigen website ook toegankelijk via WieWasWie en archieven.nl.

Educatie en publieksprogramma

In december 2022 opende HUA de tentoonstelling 'Utrechts Nieuwste', waarin recente aanwinsten werden getoond. Er waren stukken te zien uit de archieven van bekende Utrechtse ondernemingen, Black Lives Matter-protestborden, videoregistraties van de sloop van de Stationswijk en stukken uit het recentelijk geschonken archief van homodiscotheek De roze wolk. De bezoeker werd uitgenodigd om zelf archief te delen in het kader van de Corona-hotspot.

In samenwerking met Utrecht Marketing en de Domtoren opende HUA in april 2023 de tentoonstelling 'In de steigers. 700 jaar bouwen aan de Domtoren'. In deze tentoonstelling was veel beeldmateriaal uit de eigen collectie te zien, naast interviews met Domtoren-kenners en onderdelen van de Domtoren zelf, van een honderd jaar oude bouwlift, tot een originele waterspuwer. Dankzij een combiticket-actie met het VVV en mooie samenwerkingen voor het publieksprogramma, trok de tentoonstelling nieuw publiek, zoals vele toeristen. In oktober opende de tekeningtentoonstelling 'De getekende stad', waarin de topstukken van de beeldcollectie uit de kast zijn gehaald ter ere van de 25^e verjaardag van Het Utrechts Archief. De opening ging gepaard met de presentatie van de heruitgave van het boek 'De getekende stad', geschreven door Toliën Wilmer. Hierbij organiseerden we lezingen, workshops en evenementen zoals De Nacht van de Utrechtse Geschiedenis en Museumnacht Kids.

Vanaf de opening van De Getekende Stad ontvangen we maandelijks weer ruim 3.000 bezoekers, waarmee we de draad van voor Corona (2019) weer hebben opgepakt. We ontwikkelden hierbij een compleet lessenspakket voor het primair onderwijs. Het scholenbezoek verdubbelde hierdoor in 2023 naar ruim 3.500 leerlingen. Naast aanbod op locatie maakten we digitale publieksproducten zoals audioguides en een podcast over de Tweede Wereldoorlog in Utrecht.

Voor de Utrecht Time Machine (UTM) - waaraan HUA als partner deelneemt - is een wandelroute gemaakt bestaande uit elf tekeningen van Herman Saftleven die zich in de collectie van HUA bevinden en ook deels als origineel in de expositie 'De Getekende Stad' te zien zijn. De tekeningen hebben de stadswal als onderwerp en de route is gebaseerd op het boek 'Wandelen over de Utrechtse stadswal' van Laurens Schoemaker (RKD). Bezoekers worden uitgenodigd om zelf de wandeling te gaan maken in de app van Utrecht Time Machine, om zo het huidige Utrecht door de ogen van de kunstenaar te bekijken.

Bekijk het filmpje bij de crowdfunding van De Getekende Stad - [400 Utrechtse meesterwerken in één boek door Het Utrechts Archief – voordekunst](#)

Ontwikkeling van het archieftoezicht

In 2023 werd het programma *Informatie op orde* bij de gemeente Utrecht (voorheen Open Utrecht) gestart waarbij de gemeentearchivaris van HUA als agendalid is betrokken. Het gesprek over de juiste invulling van de toezichtrol bij de gemeente Utrecht, dat in 2022 was ingezet na afronding en evaluatie van de reeks nulmetingen, werd voortgezet met een groot aantal nieuwe spelers en gezichten in het Expertteam en het Strategisch Informatie Overleg bij de gemeente Utrecht. Afspraken werden gemaakt over een beter en strakker proces voor de totstandkoming en aanlevering aan de archivaris van de jaarlijkse Informatiebeheerplannen, die een belangrijke bouwsteen vormen voor de uitoefening van zijn toezichtfunctie. Bij de provincie werd gewerkt aan een betere positionering van het Strategisch Informatie Overleg. Tenslotte leverde HUA opnieuw een belangrijke bijdrage aan de VNG Adviescommissie Archieven, onder meer bij de vaststelling van en voorlichting over de Selectielijst e-mailbewaring volgens Capstone. De gemeente Utrecht is een van de voorlopers waar deze methodiek inmiddels wordt geïmplementeerd.

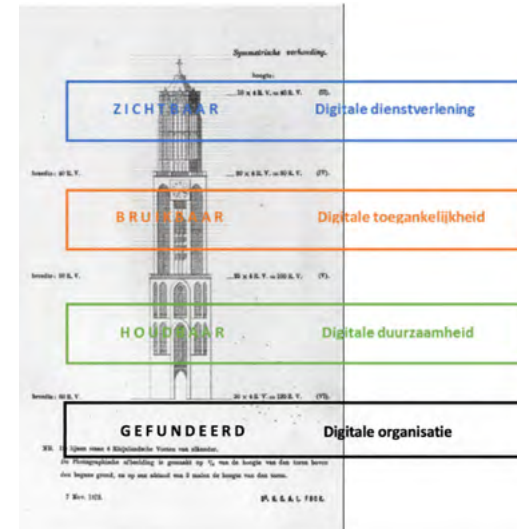

Vier innovatieprogramma's

In vier programma's werkten we in 2023 verder aan de digitale transformatie van HUA. De programma's zijn: digitale dienstverlening (DiDi), digitale toegankelijkheid (DiTo), digitale duurzaamheid (DiDu) en de digitale organisatie (DiOr). De programma's bieden ruimte voor innovatie en experimenteren. De vier programma's volgen de uitgangspunten van de Nationale strategie voor Digitaal Erfgoed en de principes van de DERA (Digitaal Erfgoed Referentie Architectuur).

Samenwerking in de regio

In het najaar van 2021 werd door Het Utrechts Archief een samenwerking aangegaan met de stichting Nederlands Volksbuurtmuseum (NVBM). De archieven en collecties van het onlangs vernieuwde museum zijn bij HUA in permanente bruikleen gegeven en worden online beschikbaar gesteld. Daarnaast voert HUA het archiefbeheer voor de gemeente Nieuwegein en de Ridderlijke Duitse Orde Balije van Utrecht. Er werden nieuwe overeenkomsten opgesteld voor de uitvoering van het toezicht op het informatiebeheer in 2023-2024 bij de VRU, GGDrU, BghU, WIL en RUD.

Bezoek- en gebruikscijfers

Algemeen

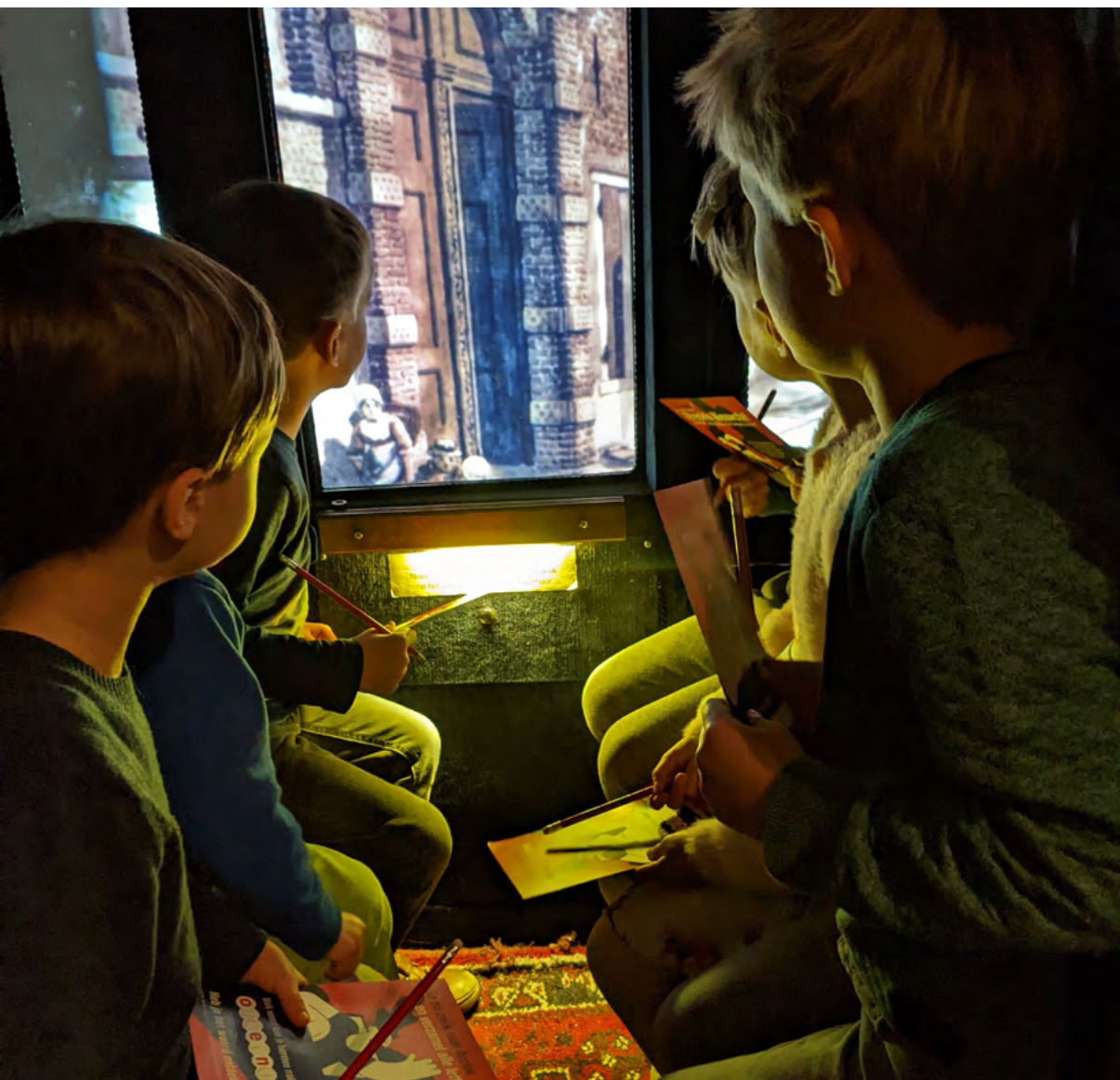
Het totaal van het persoonlijk bezoek nam toe met 17% ten opzichte van 2022. Sinds de opening van De Getekende Stad werden voor het eerst weer de bezoercijfers van vóór Corona bereikt: zo'n 3.000 bezoekers per maand. Deze trend heeft zich ook in de eerste maanden van 2024 voortgezet. In de Studiezaal zal er voortaan een lager bezoekersaantal zijn, door het beleid dat digitaal leidend is. Hierdoor zijn er nu veel alternatieven voor een persoonlijk bezoek, zoals de online uitlevering van bouwdoossiers. In de Expo nam het bezoek van gezinnen fors toe (+400%) ten opzichte van 2022. In het educatieprogramma is er nu een compleet dekkend klassenaanbod voor alle groepen in het primair en voortgezet onderwijs. Ten opzichte van de periode voor de Corona is het aantal leerlingen verdubbeld naar 3525 leerlingen in 2023.

Bezoekers op locatie

2021	2022	2023
8.153	21.328	25.061

Studiezaal en dienstverlening

Het bezoek aan de Studiezaal bleef rond het niveau van vorig jaar, net als het aantal aangevraagde stukken. Een stijging die de komende jaren steeds zal toenemen was in het aantal uitgeleverde digitale stukken, het aantal chats en de afgehandelde digitale inlichtingenverzoeken.

	2019	2020	2021	2022	2023
Dagbezoek Studiezaal	5.906	2.199	1.450	2.724	2.856
Aangevraagde Stukken	11.596	6.496	6.149	10.799	10.200

Er kwamen 3172 inlichtingsverzoeken binnen, een stijging van 40% ten opzichte van 2022. Het aantal chatgesprekken steeg met 45% naar 1028. In het tweede jaar dat de bouwdoosiers digitaal beschikbaar zijn, zet de stijging nog steeds door. Ten opzichte van 2022 is het aantal dossiers dat is aangevraagd met 76% gestegen.

	Bouwdoosiers handmatig aangeleverd	Dossiers digitaal aangeleverd	Aantal scans
2021	3587	n.v.t.	n.v.t.
2022	495	10.495	126.836
2023	0	18.480	214.776

Gebruik website

Door nieuwe Europese privacyregels is er een nieuwe methode voor het meten van het websitegebruik. Doordat het bezoek van zoekrobots nu wordt weggefilterd is er eerst een terugloop van het aantal pageviews geweest, die zich daarna hersteld heeft. Door onze *digital first*-strategie en de toename van collectie en diensten online, zal het gebruik van online de komende jaren naar verwachting blijven stijgen. In 2023 werden circa 6 miljoen pagina's geraadpleegd op de website.

Pageviews website hetutrechtsarchief.nl

Socials

- Instagram: circa 10.000 volgers (+20%)
- Facebook: circa 11.000 volgers (gelijk)
- LinkedIn: circa 2.500 volgers (+25%)

Regionaal Historisch Centrum

In elke provinciehoofdstad in Nederland worden rijksarchieven bewaard. Deze zijn ondergebracht bij de Regionaal Historische Centra, waarvan Het Utrechts Archief er één is. De RHC's beheren onder meer de archieven van de Burgerlijke Stand, gerechtelijke instellingen, het Kadaster, Rijkswaterstaat en de Kamer van Koophandel. Doel van de RHC's is deze archieven toegankelijk te maken én het historische verhaal van een regio onder de aandacht van een breed publiek te brengen. De RHC's werken waar mogelijk samen op het gebied van digitalisering, beheer, innovatie en bedrijfsvoering.

Kerncijfers

- Archieven en collecties: 35 kilometer
- Medewerkers: circa 45 fte
- Bezoek op locatie: 25.000 per jaar
- Vrijwilligers online: 200
- Scans online (Archiefbank en Beeldbank): 10 miljoen
- Bibliotheekcatalogus online: ruim 75.000 titels

HET/////////
UTRECHTS
ARCHIEF//
/////////
//////////

